

Wenngrenska

Vård- och underhållsplan
(2020)

Innehåll

DEL 1: BESKRIVNINGAR

Kap 1: Inledning	10
Kap 2: Skyddsstatus och kulturhistorisk värdebeskrivning	13
Byggnadsminnesskydd	
PBL	
Planförutsättningar	
Kulturhistorisk värdebeskrivning	
Kap 3: Historik	14
Introduktion	
Historik	
Byggnadskronologi	
Kap 4: Källor och litteratur	20

DEL 2: ANVISNINGAR OCH KALKYLUNDERLAG

Kap 1: Inledning	27
Kap 2: Antikvariska råd och riktlinjer	28
Varsamhet generellt	
Bevarande och tålighet	
Översiktlig ålderslegend på ritning	
Utemiljö	
Byggnadsstomme	
Exteriör	
Interiör	
Skötsel och rekommendationer	
Tekniska system - EI	
Tekniska system - VVS/kyla	
Kap 3: Teknisk beskrivning, status samt vård- och underhållsåtgärder	42
Byggnadsstomme	
Exteriör	
Interiör	
Inventarier	
Tekniska system - EI	
Tekniska system - VVS/kyla	
Tillgänglighet	
Kap 4: Vård- och underhållsplan i tabellform	
Bilaga i Excel	

Förord

Denna vård- och underhållsplan avser Wenngrenska huset i kv. Högvakten (Nordstaden 16:2) vid Gustaf Adolfs torg 3 i Göteborg. Vård- och underhållsplanen är upprättad på uppdrag av Higab och är utförd av bebyggelseantikvarie Amanda Görander Frost på WSP i Göteborg.

Syftet med upprättandet av denna plan är

- a) att skapa långsiktiga förutsättningar för arbetet med skötsel, underhåll och framtida planering för byggnaden.
- b) att därigenom identifiera eventuella konfliktpunkter vid prioritering mellan olika åtgärder.
- c) att sammanställa tillgänglig baskunskap på ett överskådligt sätt.

I vård- och underhållsplanen ingår byggnadens exteriör, interiör samt dess fasta inredning. Planen är indelad i en fast, beskrivande, del (1) och en cyklisk del (2) som innehåller inventering, skadeinventering och förslag på varsamt underhåll och åtgärder.

I samband med vård- och underhållsplanens upprättande har följande inventeringar utförts:

1. Beskrivningen av byggnadens historia är utförd av byggnadsantikvarie Victoria Ask, Antiquum 2011. Denna del har kompletterats med en byggnadskronologi, en kulturhistoriska värdering samt en beskrivning av de skydd som byggnaden råder under. Kompletteringarna är gjorda av Amanda Görander Frost, WSP.
2. Byggnadsinventering och skadeinventering är upprättad 2020 av bebyggelseantikvarie Amanda Görander Frost, WSP.

Göteborg mars 2020

Amanda Görander Frost
bebyggelseantikvarie
WSP Sverige AB

Wenngrenska

Vård- och underhållsplan
Del 1 - Värdebeskrivning och historik
(2020)

Innehåll

DEL 1: BESKRIVNINGAR

Kap 1: Inledning	10
Uppdragsbeskrivning	
Medverkande	
Vård- och underhållsplanens syfte	
Läsanvisning	
Administrativa uppgifter	
Kap 2: Skyddsstatus och kulturhistorisk värdebeskrivning	13
Byggnadsminnesskydd	
PBL	
Planförutsättningar	
Kulturhistorisk värdebeskrivning	
Kap 3: Historik	14
Introduktion	
Historik	
Byggnadskronologi	
Kap 4: Källor och litteratur	20

Inledning

Uppdragsbeskrivning

Uppdraget består i att upprätta en vård- och underhållsplan för byggnadsminnet Wenngrenska huset i kv. Högvakten vid Gustaf Adolfs torg i Göteborg. Planen ska formulera och planera det cykliska underhållet och kommande vårdinsatser som byggnaden står inför.

Wenngrenska huset ägs och förvaltas av Higab men används idag som kontor och möteslokaler för Göteborgs stads kommunstyrelse. Byggnaden har nyligen genomgått en omfattande in- och utvändigt renovering, där både ventilations- och elsystemet byttes ut. Arbetena färdigställdes 2019.

Medverkande

Denna vård- och underhållsplan har upprättats av bebyggelseantikvarie Amanda Görander Frost under uppdragsledning av bebyggelseantikvarie Adam Augustsson, både på WSP i Göteborg. Interngranskning och bollplank har varit Lars Holmqvist, underhållsplanerare på DeDU, WSP i Göteborg.

Elsystemet har beskrivits och besiktigats av elingenjör Pär Ankarhamn och VVS/kyla har beskrivits och besiktigats av Jan Nordgren, ingenjör i maskin/VVS-teknik. Båda på WSP i Göteborg.

Arbetet har genomförts i samarbete med Boel Melin, projektledare på Higab. I arbetet har även ansvarig service-tekniker på Wenngrenska Göran Hansson bidragit, samt Higabs projektledare för den tidigare genomförda renoveringen, Svante Thun.

Vård- och underhållsplanens syfte

Syftet med upprättandet av denna plan är

- a) att skapa långsiktiga förutsättningar för arbetet med skötsel, underhåll och framtida planering för byggnaden.
- b) att därigenom identifiera eventuella konfliktpunkter vid prioritering mellan olika åtgärder.
- c) att sammanställa tillgänglig baskunskap på ett överskådligt sätt.

Läsanvisning

Vård- och underhållsplanen behandlar byggnaden ut- och invändigt samt fast inredning.

Planen är indelad i en fast, beskrivande, del (1) och en cyklisk del (2) som innehåller inventering, statusbesiktning och förslag på underhåll och åtgärder. Del 2 är tänkt att fungera som ett levande material och är tänkt att uppdateras.

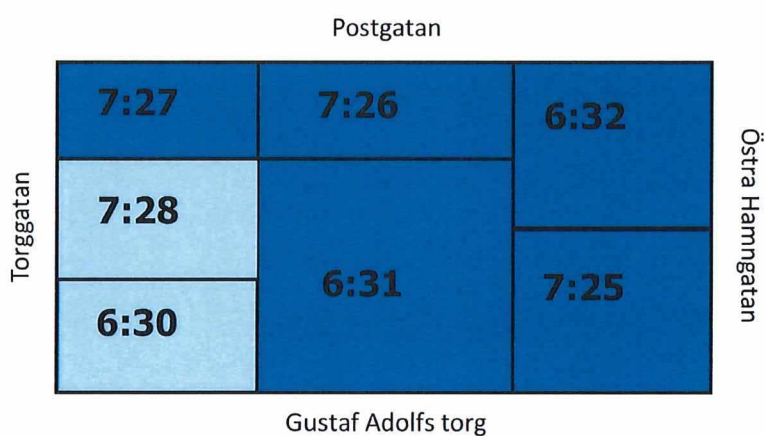
I del 1 beskrivs byggnadens historik. Här finns även en kortfattad byggnadskronologi för att åskådliggöra byggnadens framväxt och utveckling. Denna del inkluderar även ett kapitel som sammanfattar byggnadens skyddsstatus och dess kulturhistoriska värde. Historiken har sammanställts av Victoria Ask, Antiquum, som varit antikvarisk medverkande och sakkunnig kulturvärden i restaureringsprojektet 2016-19 samt under grundförstärkningarna av fastigheten.

I del 2 finns - förutom själva skadeinventeringen - även en rad antikvariska råd och riktlinjer. Detta för att möjliggöra en byggnadsvårdsmässig förvaltning, och sammanfatta hur underhåll kan göras i enlighet med de lagkrav som ställs på en kulturhistoriskt värdefull byggnad.

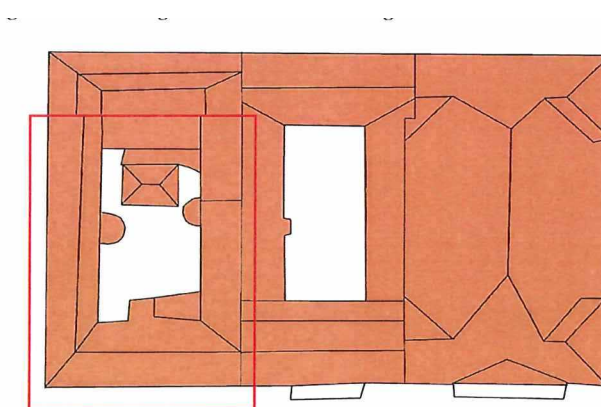
Planens åtgärder har slutligen sammanfattats i ett Excelark, uppbyggt utifrån Higabs underhållsplanerare Nic Nilssons förlaga (*Åtgärdstabell expand*). Där har åtgärderna även kostnadsbedömts. Kostnadskalkyl har gjorts med hjälp av Repabs koder, både *Underhållskostnader* och *Antikvariska underhållsåtgärder*. I det sammanfattande Excelarket har endast kortfattad information överförts, och tanken är att själva vård- och underhållsplanen ska användas för mer detaljerad information om respektive rum, byggnadsdel, skick eller antikvariskt åtgärdsförslag.

Administrativa uppgifter

Adress	Gustaf Adolfs torg 3 / Torggatan 24
Fastighetsbeteckning	Nordstaden 16:2
Äldre fastighetsbeteckning	Nordstaden 16 Kv Högvakten 1 före fastighetsbildning
Äldre tomtbeteckning	Nr 28 i stadens 7e rote
	Tomt 7:28 & 6:30

ÄLDRE TOMTINDELNING AV KV. HÖGVAKTEN. NUVARANDE WENNGRENSKA HUSET HETTE DÅ TOMT NR 6:30 OCH 7:28.

NUVARANDE TOMTINDELNING I KV. HÖGVAKTEN. HELA KVARTERET HETER NORDSTADEN 16:2. WENNGRENSKA HUSET MARKERAS MED RÖTT.

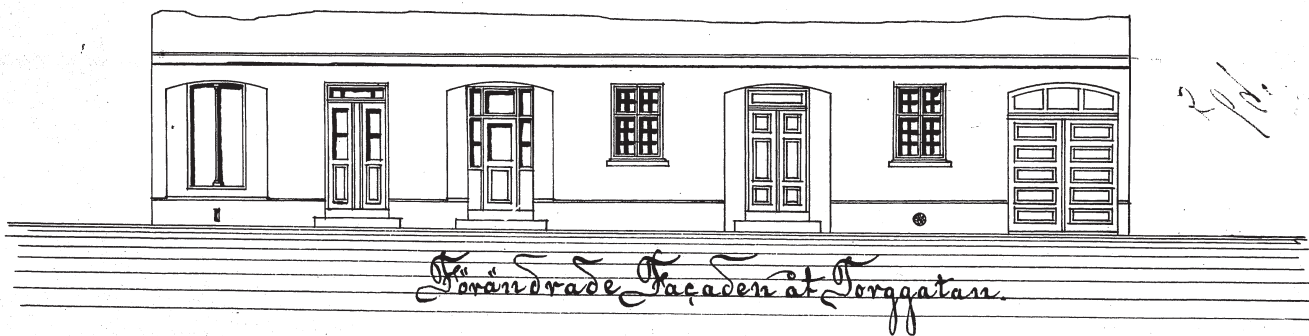
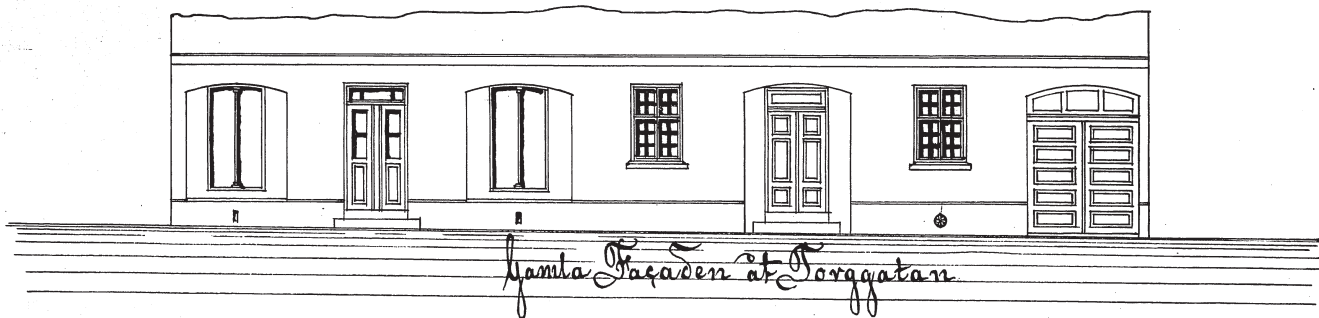
Projia

Grenska N: 569 da 15 sept. 1865
H. Strömberg

Nordströmen 184 i Rygväktan N: 1

Ritning

*Överförändring af Fasaden å Huset på Tomten N: 28 i Stadens
2de Rote. Tillhörigt Göteborgs och Bohusläns Hypotheksförening*

WENNGRENSKA Huset.
RITNING ÖVER FÖRÄNDRING AV FASADEN MOT TORGGATAN FRÅN 1865, DÅ ETT AV FÖNSTREN
GJORDES OM TILL PORT.

KÄLLA: GÖTEBORGS KOMMUN, BYGGNADSNÄMNDENS ARKIV (BNA)

Skyddsstatus och kulturhistorisk värdebeskrivning

Wenngrenska huset uppfördes på 1760-talet och byggdes på under 1800-talet (olika etapper för husets olika delar och gårdshus).

Huset ingår i Göteborgs bevarandeprogram och ligger även inom riksintresseområde med skydd av kulturmiljöer enligt miljöbalken.

Byggnadsminnesskydd

Wenngrenska huset byggnadsminnesförklarades 1973 och har skyddsföreskrifter enligt följande:

1. *Byggnaden må ej utan riksantikvariens samtycke rivas eller dess fasader mot Gustaf Adolfs torg och Torggatan ombyggas eller på annat sätt förändras.*
2. *Byggnaden skall ägnas för dess framtida bestånd erforderligt löpande underhåll.*

Detta innebär att byggnaden skall bevaras och hanteras varsamt. Framför allt fasaderna är skyddade särskilt i byggnadsminnesförklaringen.

PBL

Utöver byggnadsminnesskyddet omfattas byggnaden av skydd genom plan- och bygglagen (PBL). Denna lag reglerar plan- och bygglovsfrågor och kompletteras av plan- och byggförordningen (PBF) och Boverkets byggregler (BBR).

Då byggnaden är utpekade i bevarandeprogrammet och därtill är byggnadsminne har byggnaden ett sådant värde att den räknas som särskilt värdefull enligt plan- och bygglagen. Därmed omfattas den av kap 8 §13-14, vilket innebär ett förbud mot förvanskning av byggnadens värden. Här ställs även krav på ett anpassat underhåll så att dessa värden bevaras. Förutom det ställer PBL även krav på varsamhet vid ändring. Detta regleras genom kap 8 §17.

13 § En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

14 § Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras. En anordning för ett syfte som avses i 4 § första stycket 2-4, 6 eller 8, ska hållas i sådant skick att den alltid fyller sitt ändamål. Lag (2011:335).

17 § Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

Planföreskrifter

Byggnaden omfattas inte av några särskilda skydds-föreskrifter i detaljplan, då någon sådan inte finns upprättad för kvarteret.

Gällande stadsplan är från 1867, som anger föreskrifterna för stadens utvidgning vid denna tid.

Kulturhistorisk värdering

Wenngrenska huset har en tidstypisk och välbevarad exteriör karaktär från 1800-talets andra hälft, med slätputsad fasad rikt dekorerad med nyklassicistiska element. Tillsammans med övrig bebyggelse runt Gustaf Adolfs torg berättar den om stadens maktcentra och dess utveckling under 1700-, 1800- och 1900-talen.

Stora delar av byggnaden är uppförd på 1760-talet, vilket innebär att den utgör en del av stadens äldsta bevarade byggnadsbestånd med bara ett fåtal representanter bevarade.

Byggnadens gårdsmiljö med dess gårds- och flygelbyggnader bidrar med en intressant och brokig karaktär som till stor del bevarats, trots inglasningen av gården.

Vad gäller byggnadens interiör har stora förändringar gjorts i närtid, inte minst under den senaste renoveringen 2016-19. Trots det har byggnaden delvis en bevarad rumsindelning, inte minst i huvudbyggnaden mot torget. Därtill finns flertalet bevarade byggnadsdetaljer i form av bevarade äldre fönsterbågar, dörrblad, synliga ankarjärn, eldstäder och radiatorer. Något av det mest värdefulla interiört är emellertid de helhetsmiljöer som finns bevarade i form av huvudtrapphuset med entréhallen (rum 217) samt den lilla skrubben högst upp i östra trapphuset. Entréhallen har en välbevarad karaktär från sent 1800-tal medan östra trapphusskrubben har till synes helt orörda ytskikt sedan uppförandet på 1860-talet.

Historik

Introduktion

Följande historiska beskrivning av Wenngrenska huset är framtagen av Victoria Ask, Antiquum. I samband med grundförstärkningen av kv. Högvakten 2011 tog Antiquum fram en antikvarisk förundersökning på uppdrag av Higab.

Kapitlet med historik och byggnadskronologi har i denna vård- och underhållsplan infogats i sin helhet på nästkommande sidor.

Historik Wenngrenska huset

Historik - tidigare byggnader på tomten

Tomten på vilket Wenngrenska huset står idag tilldelades Peder Knutsson Canutius (senare adlad till Bäfverfält) 1640, som med en årslöns ersättning av kronan lät uppföra "ett fast och zirligit stenhus till stadens prydnad". Tomten utgjordes troligtvis av hela kvarterets västra del (nr 7:27, 7:28 och 6:30). Huset som uppfördes mot torget nyttjades bland annat som riddarhus och sedermera biskopsbostad. I samband med en större brand 1669 brann huset ned och i många år stod de avbrända murarna kvar och på tomten uppfördes endast mindre stallbyggnader och avträden.

Den avbrända tomten auktionerades så småningom ut 1716 och i samband med detta styckades tomten upp i tre delar och hörntomten vid Gustaf Adolfs torg/Torggatan (nr 6:30), dvs Wenngrenska husets tomt, inropades av kapten Christoffer Hedenberg som år 1720 lät uppföra ett stenhus.

Hörntomten Torggatan/Postgatan (7:27) samt även den mellanliggande tomten längs med Torggatan (nr 7:28) inropades 1716 av Mathias Schildt.

Vi vet att tomt 7:28 bebyggdes någon gång mellan 1720 och 1739 eftersom handlande Nils Schytt inköper gård och hus på en auktion 1739. Sannolikt brann detta hus, och även Hedenbergs hus från 1720 (nr 6:30), ned i den brand som härjade kvarteret 1746. Troligen byggdes det ett nytt hus på tomt 7:28, vilket återigen brann ned 1758. Rådman Sven Wenngren köper den avbrända tomten 6:30 och låter stadsarkitekten B.W. Carlberg rita ett hus för tomten mot torget. Det är dock oklart om tomten bebyggdes innan eller strax efter kvartersbranden 1758.

Historik - nuvarande byggnad

Sven Wenngren lät uppföra ett nytt hus omkring år 1760 som utgjordes av ett stenhus i två våningar mot torget (på tomt nr 6:30).

År 1761 byter han till sig även den intilliggande tomten (7:28) och låter där under slutet av 1700-talet uppföra en byggnad. Det östra gårdshuset tillkom senast 1803 men vi vet inte exakt när. Byggnaderna innehöll bostäder.

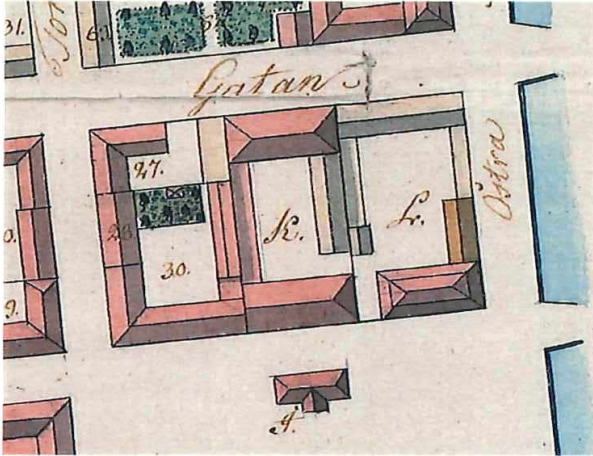

Akvarell från 1787 över Göteborgs innerstad med Gustaf Adolfs torg i bakgrunden. (GSM)

Inzoomad bild från 1787 års akvarell ovan som visar Wenngrenska huset till vänster och Stadshuset till höger. Framför Stadshuset låg stadens Corps de garde.

På en stadsplan från 1803 kan vi se hur även gårdsutrymmet bebyggdes med ett gårdshus mot öster och gården omgavs nu av tre längor med huvudbyggnaden mot Gustaf Adolfs torg. Mot norr kan vi se en kryddträdgård anlagd.

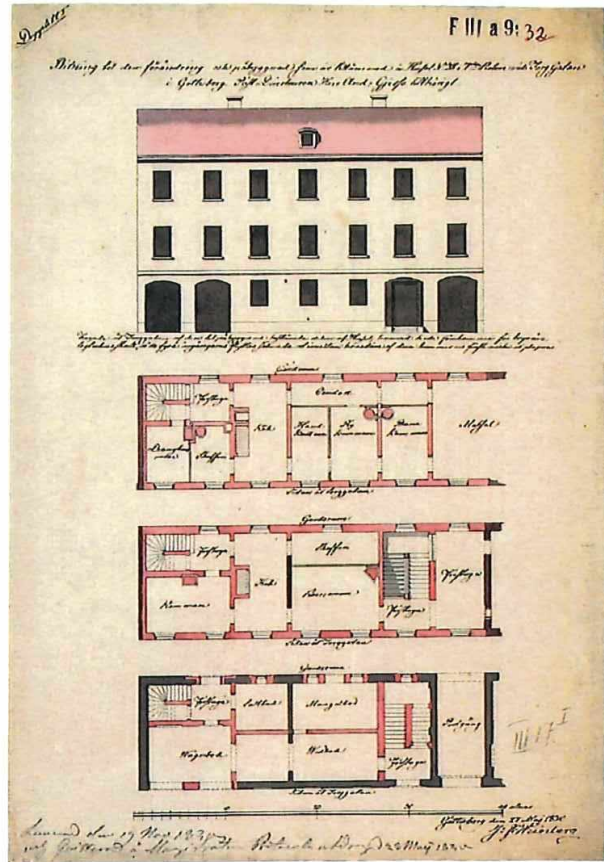
Stadskarta från 1803 över Kv Högvakten. (Riksarkivet)

Akvarell 1820. (GSM)

Ovanstående akvarell från 1820 inzoomad på Wengrenska huset och Stadshuset (i 2 vån med högrest tak). Framför Stadshuset låg stadens Corps de garde.

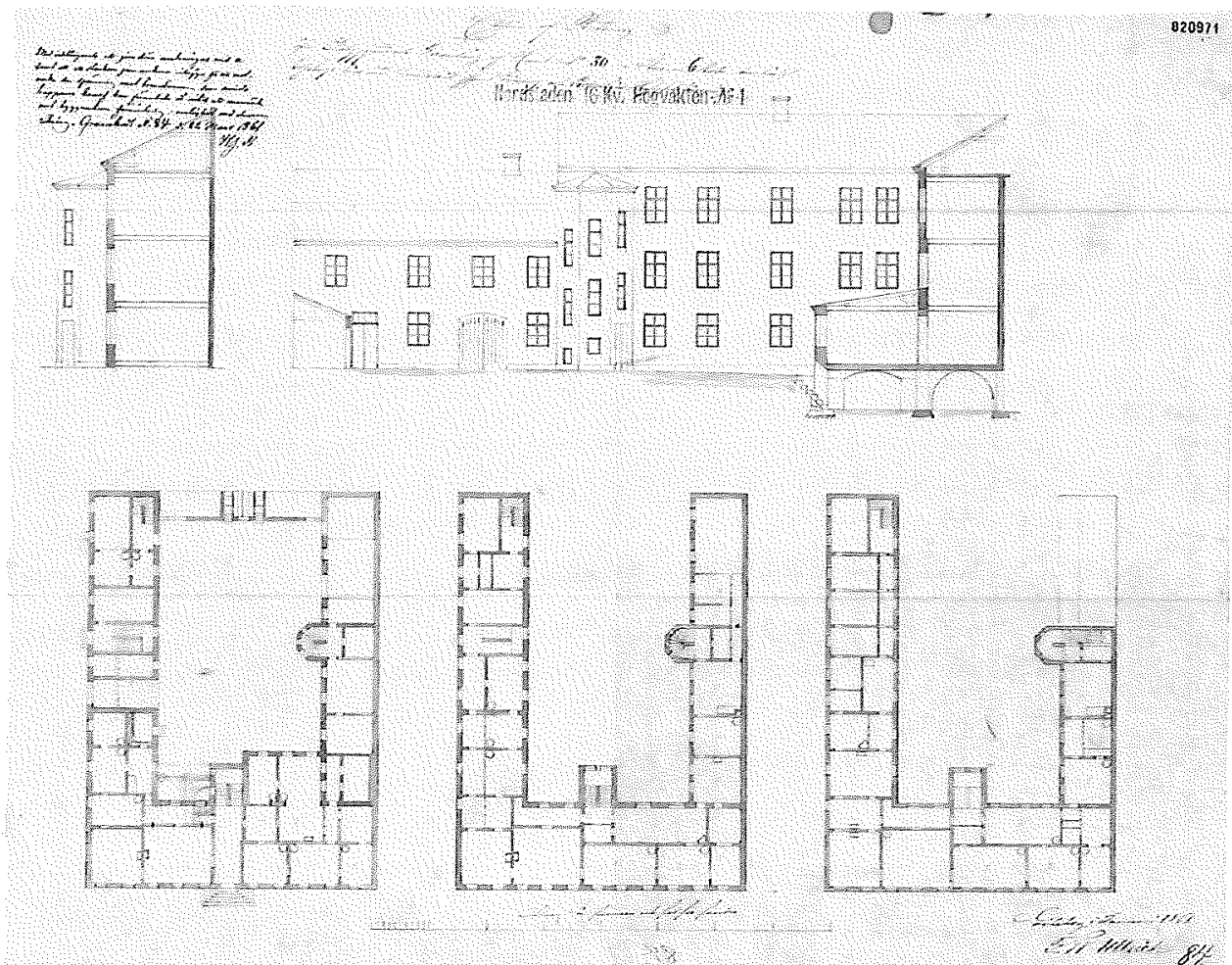
År 1830. Första ritningen på Wengrenska huset. Fasad mot Torggatan. (RSA)

År 1813 påbyggdes huvudbyggnaden mot torget med en våning och andra våningen kompletterades med dekorativa fönsteromfattningar.

År 1830 byggdes även huset längs Torggatan (nr 7:28) på med två våningar och utgjordes nu av tre våningar. Huset disponerades huvudsakligen för bostäder. Första våningen i huset mot Torggatan inrymde även postkontor, och i huvudbyggnaden (nr 6:30) låg under en period riksbanken. I enstaka källor förekommer uppgifter om att det skall ha legat en populär krog i huset, Fernborgs källare. Detta har dock inte kunnat bekräftas.

Artillerikaptenen G J von Knorring ägde huset 1842-1853 men sålde vidare till Hypoteksföreningen.

Under 1850- och 1860-talet påbyggdes det östra gårdshuset (beläget mot Stadshuset) med en våning.

Förändringsritning från 1861. Första ritningen på planlösningen i huvudbyggnaden. Ritningen visar också planerna för gårdsutbyggnaderna samt gårdsfasaden. (RSA)

På 1880-talet gjordes flera inre förändringar och bl a uppfördes ett friliggande gårdshus 1882.

I början av 1900-talet skedde också ett flertal ombyggnader i varierande omfattning som innebär att väggar flyttas, tas bort eller läggs till.

Under 1920- till 40-talet sker förändringar med modernisering av wc samt mindre förändringar med nya planlösningar. Gårdstillbyggnaden från 1861, i anslutning till huvudbyggnaden, byggdes på med en våning under 1920-talet. År 1929 byggs det fritt liggande gårdshuset ihop med byggnaden mot Torggatan. År 1937 byggdes det in ytterligare då det norra gårdshuset utvidgades. Under de sista åren av 1930-talet nyttjades nästan hela huset för kontor.

Under 1960-talet och 1970-talet gjordes stora förändringar i byggnadens planlösning då tjänstemän inom Göteborgs stad flyttade in 1962.

Förbindelse mellan husen har gjorts på alla våningar och 1988 förbättrades den invändiga kommunikationen ytterligare då en hiss samt ett trapphus byggdes i den östra flygeln. Kvarteret som ursprungligen utgjordes av fyra separata byggnader nyttjades nu invändigt som en.

1989-90 renoverades det invändigt då bland annat ytskikt renoverades och en del nya lister och dörrar tillkom. Under 1990-talet genomfördes exteriöra förändringar som bland annat innebar utbyte av en del fönster och dörrar.

Byggnadskronologi

- 1760-talet** Huset uppförs av rådman Sven Wenngren, efter ritningar av B. W. Carlberg. På en akvarell från 1787 ses huset som en putsad byggnad i två våningar med brant tak med valmade gavelspetsar. Det är möjligt att källarvåningen mot torget är ännu äldre men detta har inte kunnat bekräftas
- 1803** På stadskartan ses byggnaden som sammanbyggd med flygelbyggnaderna i öst och väst, samt med en kryddträdgård och ett friliggande gårdshus på innergården
- 1813** Huvudbyggnaden mot torget påbyggs med en våning (och blir därmed ett trevåningshus). Andra våningen får dekorativa fönsteromfattningar
- 1830** Huset mot Torggatan (7:28) byggs på med två våningar (och blir därmed ett trevåningshus). Huset används främst som bostad men i flygeln mot Torggatan finns postkontor, och under en period huserar Riksbanken i huvudbyggnaden
- 1842-53** Artillerikaptenen G J von Knorring äger huset men säljer det vidare till Hypoteksföreningen
- 1850-60-tal** Påbyggnad av östra gårdshuset (mot stadshuset) med en våning
- 1861** Tillbyggnad med gårdshus inkl. källare. Äldsta sektionensritningen av källaren från detta år
- 1880-tal** Flera inre förändringar. Rusticeringen på bottenvåningen tillkommer 1881. Ett friliggande gårdshus uppförs 1882
- Tid. 1900-tal** Flertalet ombyggnader i varierande omfattning som innefattar förändrad rumsindelning i vissa delar
- 1920-tal** Östra gårdstillbyggnaden från 1861 påbyggs med en våning och blir nu tre våningar
- 1930-tal** Nästan hela huset nyttjas för kontor
- 1920-40-tal** Modernisering av WC samt mindre ändringar i planlösningen
- 1960-70-tal** Stora förändringar i planlösningen i samband med att tjänstemän inom Göteborgs stad flyttar in 1962
- 1970** Trappa till källaren i västra delen
- 1973** Huset byggnadsminnesförklaras
- 1988** Förbindelser mellan husen görs på alla våningar. Hiss tillkommer med grop i källaren, i hörnet mot gården. Kvarteret som ursprungligen utgjordes av fyra separata byggnader nyttjas nu invändigt som en
- 1989-90** Invändig renovering, med bl a nya ytskikt och tillkomst av del lister och dörrar. Även exteriöra förändringar genomförs, som bl a innebär byte av en del fönster och dörrar
- 2011** Grundförstärkning med tre metoder: s k konsoler, ok och borrade pålar. I källarvåningen görs förstärkningar av pelarna. En ant. förundersökning genomförs av Antiquum. I samband med åtgärden rivs senare tillkomna toaletter på källarplan. Trapphus 214 bevaras och grundförstärks från gården
- 2016-2019** Renovering och ombyggnad pga underhållsbehov, nytt värme- och elsystem, tillgänglighet, arbetsmiljö- och brandkrav samt verksamhetsanpassning

*Nr 3251 2-4.
Jr. a. a. 1/11. 1881.
N:o 2*

Rekving af det huset i Tomteareal Nr 30 i 6te og 28 i 7de retter i Göteborg.

Nordsladen 16 Kv. Högvakten Nr 1

Tegnad af Gustaf Adolff Teng.

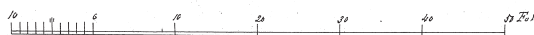

Rekving till förändring af huset Nr 30 i 6te og 28 i 7de retter i Göteborg.

Nordsladen 16 Kv. Högvakten Nr 1

Tegnad af Gustaf Adolff Teng.

WENNGRENSKA HUSET 1881. FÖRE OCH EFTER RUSTICERINGEN PÅ BOTTENPLAN DITSATTS.

KÄLLA: GÖTEBORGS KOMMUN, BYGGNADSNÄMNDENS ARKIV (BNA)

Källor och litteratur

Följande källor har använts för framtagandet av historik:

Arkiv

Higab
- Ritningar

Göteborgs kommun, byggnadsnämndens arkiv (BNA)
- Bygglovshandlingar och ritningar

Göteborgs Landsarkiv (GLA)
- Äldre fotografier och artiklar

Krigsarkivet (KrA)
- Kartor

Region- och stadsarkivet (RSA)
- Ritningar

Illustrationer

Hänvisning till källa finns under respektive bild.

Tryckta källor

Göteborg förr och nu, utgiven av Göteborgs hembygdsförbund 1980.

Göteborg genom ritningar - byggnader från äldre tid till 1900. Schönbeck, Gun.

Göteborgs hus: Higabgruppen 1966-1996. Wirsin, Ingrid.

Hus för hus. SBK och Göteborgs stadsmuseum.

Gustaf Adolfs torg och rådhuset i Göteborg. Strömbom, Sixten.

Göteborg genom tre sekel. Kjellin, Maja. Stockholm 1950.

Göteborg: Staden och folket. Kjellin, Maja. Göteborg 1952.

Från fästningsstad till handelsstad 1619-1820. Del 1 i verket "Göteborgs historia".

Följande källor har använts för övriga dokumentet:

Arkiv

Higab
- Ritningar

Göteborgs kommun, byggnadsnämndens arkiv (BNA)
- Bygglovshandlingar och ritningar

Illustrationer

Ålderslegend är framtagen av WSP, på underlagsritningar framtagna av Ahrbom & Partner (A-ritningar, relationshandling. Kv. Högvakten. 2019.) Utgångspunkt för ålderlegend har varit förlaga framtagen av Victoria Ask, Antiquum (Varsamhetsplan inför grundförstärkning och ombyggnad - Stadshuset, Wenngrenska och Strömska huset. 2014.)

Publicerade källor

Att vårda en kyrka. (red.) Elisabeth Svalin, Verbum 2004.
www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=695355

Byggnadsmåleri med traditionella färgtyper. Kjellberg, Henrik. RAÄ 1999.
<https://www.raa.se/publicerat/9789172095830.pdf>

Materialguiden. RAÄ 2013.
http://samla.raa.se/xmlui/bitstream/handle/raa/3310/Varia%202013_35.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Natursten i byggnader, Teknik & Historia. Sundnér, Barbro & Thagaard, Peter. RAÄ 1992.
<http://samla.raa.se/xmlui/handle/raa/241>

Vårda väl - Underhåll av kalkputsfasader. Riksantikvarieämbetet 2014.
<http://samla.raa.se/xmlui/handle/raa/7702>

Fönster: historik och råd vid renovering. RAÄ Antell, Olof 1988.
<http://samla.raa.se/xmlui/handle/raa/276>

Handbok om brandsyn mm. RAÄ/SRV 1997.
<https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/8092.pdf>

Underlag och tidigare gjorda utredningar

Antikvarisk förundersökning. Kv. Högvakten Grundförstärkning. Ask, Victoria 2011.

Varsamhetsplan inför grundförstärkning och ombyggnad. Stadshuset, Wenngrenska och Strömska huset. Ask, Victoria 2014.

Kulturhistoriskt värde Kv. Högvakten (illustration på planritning). Ask, Victoria 2014.

Antikvarisk kontrollplan enligt PBL: Kv. Högvakten 2016. Ask, Victoria.

Kv. Högvakten ombyggnad, Rumsbeskrivning, Bygghandling. BK beräkningskonsulter. Uppr. 2015, rev. 2018.

Kv. Högvakten ombyggnad, Byggnadsbeskrivning, Bygghandling. BK beräkningskonsulter. Uppr. 2015, rev. 2017.

Kv. Högvakten, Wenngrenska huset. Tillgänglighetsutlåtande, Slutbesked. Karla arkitekter 2018.

Kv Högvakten Wenngrenska huset. Antikvarisk slutrapport. Utkast. Ask, Victoria 2019.

Lagar och förordningar

Kulturmiljölagen (1988:950)

Plan- och bygglagen (2010:900)

Boverkets byggregler BBR (BFS 2011:6)

